

تورم و اخلاق

کتاب «تورم و اخلاق» نوشته اندرویدیکسون وایت، مورخ و سیاستمدار آمریکایی، یکی از متون کلاسیک و آموزنده در حوزه اقتصاد سیاسی است که به تجربه تاریخی فرانسه در دوران انقلاب می‌پردازد. وایت با نگاهی دقیق و در عین حال روایی، نشان می‌دهد چگونه سیاست‌های پولی و انتشار

بهره‌ی اسکناس‌های بدون پشتوانه، نه‌تنها بنیان‌های اقتصادی یک کشور را متزلزل می‌کند، بلکه اخلاق اجتماعی و اعتماد عمومی را نیز فرسایش می‌دهد. این اثر با ترجمه حسن دبیباج به دلیل زبان ساده و روایت تاریخی جذاب، برای دانشجویان اقتصاد، علوم سیاسی و حتی علاقه‌مندان به تاریخ اجتماعی قابل استفاده و آموزنده است.

در محتوای کتاب، نویسنده ابتدا به شرح شرایط اقتصادی فرانسه در آستانه انقلاب می‌پردازد؛ کشوری گرفتار بحران مالی و بدهی‌های سنگین که دولت آن برای جبران کسری بودجه به چاپ پول روی آورد. وایت با جزئیات نشان می‌دهد که چگونه این اقدام، تورم افسارگسیخته، سقوط ارزش پول و نابودی اعتماد اجتماعی منجر شد. او تأکید دارد تورم صرفاً یک پدیده اقتصادی نیست، بلکه پیامدهای اخلاقی و اجتماعی گسترده‌ای دارد.

این کتاب در نهایت هشدار می‌دهد سیاست‌های کوتاه‌مدت و دستکاری‌های پولی، اگرچه ممکن است در لحظه به ظاهر ماحل باشند اما در بلندمدت بنیان‌های جامعه را از درون می‌پوسانند. همین پیام باعث شده کتاب «تورم و اخلاق» همچنان پس از گذشت بیش از یک قرن، اثری زنده و پر کاربرد در مباحث اقتصادی و اجتماعی باشد.

اخبار

پزشکیان حذف ۴ صفر از پول ملی را ابلاغ کرد

رئیس‌جمهور «قانون اصلاح بند «الف» ماده ۵۸ قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» را جهت اجرا به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ کرد. مسعود پزشکیان در اجرای اصل ۱۲۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، «اصلاح بند «الف» ماده ۵۸ قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» را که در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ ۱۱ آبان‌ماه ۱۴۰۴ مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در ۱۴ آبان ۱۴۰۴ به تأیید شورای نگهبان رسید، جهت اجرا به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ کرد. بر اساس این اصلاحیه، واحد پول ملی ایران یعنی «ریال» در چارچوب «نظام ارزی حاکم» توسط بانک مرکزی تعیین و اعلام می‌شود. بانک مرکزی مسئول تعیین نرخ خرید و فروش ارز است ولی باید تعهدات قانونی کشور و میزان ذخایر ارزی را نیز در نظر بگیرد. این اصلاحیه از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام هم تأیید شده است. همچنین شورای نگهبان آن را مغایر با شرع و قانون اساسی ندانسته است، بنابراین امکان حذف ۴ صفر از پول ملی (ریال) فراهم شده است. در متن اصلاح شده تأکید شده اعلام نرخ ارز باید «در چارچوب نظام ارزی حاکم (موضوع ماده ۴۴ قانون بانک مرکزی)» انجام شود.

ورود مرکز اطلاعات مالی به پرونده پرداخت ۱۱ همت جرمه توسط قاچاقچی سوخت

رئیس مرکز اطلاعات مالی از ورود این دستگاه به جابه‌جایی ۱۱ هزار میلیارد تومان توسط قاچاقچی سوخت برای پرداخت جرمه خبر داد.

هادی خانی، معاون وزیر اقتصاد و رئیس مرکز اطلاعات مالی با اشاره به احتمال پولشویی در فرایند قاچاق حامل‌های انرژی اعلام کرد: مرکز اطلاعات مالی وزارت اقتصاد رسماً به‌موضوع جله‌جایی ۱۱ هزار میلیارد تومان توسط یک قاچاقچی ورود کرده است. وی افزود: ما از پلیس امنیت اقتصادی درخواست کردیم اطلاعات خود را به وزارت اقتصاد ارائه کند. چند روز پیش سردار حسین رحیمی، رئیس پلیس امنیت اقتصادی فراجا گفته بود یک قاچاقچی سوخت بعد از یک سال کار اطلاعاتی و انتظامی دستگیر می‌شود. قسوه قضائیه او را ۱۱ هزار میلیارد تومان جرمه و از او ملک برای کار کارشناسی‌طلب می‌کند اما قاچاقچی کل ۱۱ هزار میلیارد تومان را در کمتر از ۲ ساعت پرداخت می‌کند.

دستور پیگیری کیفری سهامدار اصلی بانک آینده صادر شد

دستور اقدام کیفری علیه سهامدار اصلی بانک آینده و تشکیل تیم متعهد برای شناسایی و انتقال دارایی‌های این بانک به وزیر اقتصاد ابلاغ شد.

دفتر رئیس‌جمهور با ارسال نامه‌ای به وزیر امور اقتصادی و دارایی، دستور «اقدام کیفری علیه سهامدار اصلی بانک آینده» و «تشکیل تیم متعهد برای شناسایی و انتقال دارایی‌های این بانک» را به وزیر اقتصاد ابلاغ کرد. بر اساس قانون برنامه هفتم، بدهی‌های بانک ناترازی که وارد مرحله گزیر می‌شود در وهله اول باید با فروش دارایی‌های سهامدار مقصر پرداخت شود.

«وطن امروز» گزارش می‌دهد؛ دلایل شوک‌های قیمتی و کمبودهای مقطعی در اقتصاد ایران

سامانه‌ها، ریشه ناپایداری بازار

که هیچ تصویری از کل زنجیره ارائه نمی‌دهند.

سامانه گمرک فقط ورود کالا را ثبت می‌کند اما هیچ اطلاعی از سرنوشت محموله پس از خروج از بندر ندارد. سامانه جامع تجارت اطلاعات خرید و فروش را دارد اما نه حجم واقعی جابه‌جایی را می‌داند و نه می‌تواند انبارهای سطح کشور را رصد کند. سامانه انبارها فقط موجودی را ثبت می‌کند و نه مسیر ورود و خروج آن را. شبکه حمل‌ونقل نیز صرفاً اطلاعات بخشی از جابه‌جایی را ثبت می‌کند. نتیجه این پراکندگی آن است که تصویر واحدی از وضعیت کالا در کشور وجود ندارد و هر دستگاه صرفاً از قطعه‌ای از پازل باخبر است. این ناپیوستگی داده‌ای پیوندهای جدی دارد. وقتی سامانه‌ها به هم متصل نباشند سیاست‌گذار نمی‌تواند تشخیص دهد کمبود کالا واقعی است یا مصنوعی، مشخص نیست کالایی که وارد شده، دقیقاً به کدام شهر، کدام انبار و کدام شبکه فروش رسیده است. در بسیاری از موارد، کالا در مسیرهای نامرئی جابه‌جا می‌شود؛ مسیرهایی که نه قیمت‌گذاری قابل نظارت دارد و نه حجم عرضه. این همان فضایی است که در آن، بازارهای غیررسمی رشد می‌کنند، قیمت‌ها چندنرخی می‌شود و شوک‌های ناگهانی شکل می‌گیرد.

تصمیم‌گیری در چنین فضایی عملاً بر پایه حدس و گزارش‌های دیر هنگام انجام می‌شود. سیاست‌گذار امروز تصمیمی می‌گیرد اما اثر آن را هفته‌ها بعد می‌بیند؛ زمانی که دیگر برای اصلاح وضعیت دیر شده است. این تأخیر اطلاعاتی باعث می‌شود سیاست‌های درست نیز بی‌اثر به نظر برسند و سرمایه اجتماعی دولت کاهش یابد. جامعه وقتی احساس کند کالا در کشور هست اما به او نمی‌رسد، طبیعی است اعتماد خود را به سیاست‌گذاری از دست بدهد.

در کشورهای دارای نظام توزیع پیشرفته، ستون فقرات مدیریت کالا، قیمت‌گذاری یا بخشنامه‌های اداری نیست؛ جریان شفاف داده است. وقتی سامانه‌های ورود، انبارش، حمل‌ونقل، فروش و حتی مصرف واحد به واحد به هم متصل باشند، سیاست‌گذار در هر لحظه می‌داند کالا در چه نقطه‌ای قرار دارد، چه مقدار از آن در شبکه پخش است و چه میزان به فروش رفته است. همین شفافیت، قدرت پیش‌بینی ایجاد می‌کند؛ قدرتی که در ایران امروز وجود ندارد. علت این وضعیت به ساختار نهادی کشور برمی‌گردد. هر دستگاه سامانه‌ای برای خود ایجاد کرده اما هیچ‌کدام مأموریت اتصال

در نتیجه گرانی نه به دلیل نبود کالا، بلکه به دلیل نبود اطلاعات شفاف و به‌موقع شکل می‌گیرد.

اگر سامانه‌ها به صورت یکپارچه عمل کنند و موجودی انبارها به‌طور لحظه‌ای مشخص باشد، نه انگیزه‌ای برای احتکار باقی می‌ماند و نه مصرف‌کننده دچار نگرانی می‌شود. عرضه می‌تواند مطابق نظارت و نیاز بازار تنظیم شود و تقاضای غیر واقعی شکل نگیرد. در چنین شرایطی، هزینه‌های ناشی از داللی و واسطه‌گری کاهش می‌یابد و بازار به تعادل نزدیک‌تر می‌شود.

به بیان ساده، وراحل آرام کردن بازار در ایران ایجاد یک شبکه داده‌ای منسجم است؛ شبکه‌ای که مسیر کالا را از لحظه ورود تا مصرف نشان دهد. این شفافیت هم هزینه‌های حمل‌ونقل و انبارداری را کاهش می‌دهد و هم مانع شکل‌گیری احتکار و چندنرخی شدن قیمت‌ها می‌شود. تنها در سایه چنین سیستمی است که می‌توان اعتماد مصرف‌کننده را بازگرداند و سیاست‌های اصلاحی را به نتیجه رساند.

■ نمونه‌های موفق جهانی در به‌کارگیری سامانه‌های یکپارچه

نمونه‌های موفق جهانی در به کارگیری سامانه‌های یکپارچه نشان می‌دهد بسیاری از شرکت‌های بزرگ توانسته‌اند با اتصال کامل زنجیره تأمین، مسیر حرکت کالا را از لحظه ورود تا مصرف نهایی ردیابی کنند و از این طریق هزینه‌ها را کاهش داده و ثبات بازار را حفظ کنند. آمازون در ایالات متحده یکی از پیشگامان این حوزه است که با اتصال سامانه‌های انبار، لجستیک و فروش آنلاین و بهره‌گیری از الگوریتم‌های پیش‌بینی تقاضا و بهینه‌سازی مسیرهای حمل‌ونقل، توانسته هزینه‌ها را کاهش دهد و نوسان قیمت را به حداقل برساند. المارت نیز با استفاده از سامانه‌های ERP و داده‌های بزرگ، موجودی انبارها

عضو کمیسیون اصل ۹۰ مجلس در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

مالیات بر سوداگری برای تقویت اقتصاد مولد و مقابله با دلالی است

مجلس شورای اسلامی، در گفت‌وگو با «وطن امروز»، درباره آخرین وضعیت اجرای قانون «مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی» گفت: قانونی که تازه‌ترین ابزار تنظیم‌گر دولت در بازار دارایی‌ها شناخته می‌شود و هدف اصلی آن مقابله با سوداگری، کنترل فعالیت‌های غیرمولد و هدایت نقدینگی به مسیر تولید است، همین قانون مالیات بر سوداگری و سفته بازی است.

حاجی‌دلیگانی با اشاره به ماهیت این قانون گفت: «ویکرد اصلی مالیات بر سوداگری این است که بساط فعالیت‌های سوداگرانه در بازارهای مختلف مثل ارز، خودرو، مسکن و سایر دارایی‌ها جمع شود. این قانون می‌خواهد سود فعالیت‌های نامولد را کاهش و ریسک دلالی را افزایش دهد تا نقدینگی به سمت تولید حرکت کند».

این نماینده مجلس شورای اسلامی تأکید کرد: واین مالیات برای زندگی مردم عادی طراحی نشده و هدف آن، برخورد با کسانی است که با خرید و فروش‌های متعدد و کوتاه‌مدت باعث التهاب در بازارها می‌شوند. در فرآیند تصویب قانون، تلاش شد معایب‌هایی در نظر گرفته شود تا خانواده‌ها و شهروندانی که به قصد مصرف شخصی خرید می‌کنند، شامل این مالیات نشوند، بنابراین رویکرد، حمایت از زندگی عادی مردم است».

■ آیا این قانون مردم عادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

عضو کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی، این موضوع کاملاً دیده شده که مردم تحت فشار قرار نگیرند. بدهدای قانون به نحوی تنظیم شده که فقط تعداد اندکی از افراد که به صورت حرفه‌ای در سوداگری فعالیت دارند، مشمول محدودیت‌ها و مالیات شوند، بنابراین دغدغه‌ای در این مورد نباید وجود داشته باشد». حاجی‌دلیگانی با تشریح جزئیات این قانون گفت: «این

گروه اقتصادی: کالا در کشور هست، واردات انجام می‌شود و تولید ادامه دارد؛ آنچه وجود ندارد جریان داده است. وقتی سامانه‌های گمرک، انبار، لجستیک و فروش به هم متصل نباشند، بازار از کنترل خارج می‌شود.

در سال‌های اخیر یک واقعیت تکراری در اقتصاد ایران دیده می‌شود: بازار بارها دچار شوک، کمبودهای مقطعی و افزایش ناگهانی قیمت شده، در حالی که نه واردات متوقف شده، نه تولید کاهش یافته و نه ذخایر استراتژیک تخلیه شده است. پرسش مهم این است: چرا در اقتصاد که کالا در آن حضور دارد، بازار همچنان ناپایدار است؟ پاسخ در جایی بیرون از قیمت و سیاست‌های حمایتی نهفته است؛ در زیرساخت داده‌ای کشور. تا زمانی که سامانه‌ها شبکه واحدی تشکیل ندهند سیاست‌گذار فقط بخشی از تصویر را می‌بیند و همین کافی است تا راهبردهای درست نیز در اجرا بی‌اثر شوند. یکی از ریشه‌ای‌ترین مشکلات توزیع در ایران، نبود یک زیرساخت ملی داده است؛ زیرساختی که مسیر حرکت کالا را از لحظه ورود تا لحظه مصرف قابل مشاهده کند. در ظاهر شاید هر سامانه دولتی بخشی از این کار را انجام دهد اما واقعیت این است که این سامانه‌ها جزایر جداگانه‌ای هستند

تورم پنهان در سایه سامانه‌های جزیره‌ای

بازار ایران با وجود وفور کالا، بارها دچار شوک‌های قیمتی و کمبودهای مصنوعی شده است. ریشه این مسأله نه در تولید و واردات، بلکه در نبود جریان شفاف داده و ناپیوستگی سامانه‌های گمرک، انبار، حمل‌ونقل و فروش است؛ مشکلی که سیاست‌گذاری را کور کرده و تورم را تشدید می‌کند.

بازار ایران بارها نشان داده است که مشکل اصلی آن کمبود کالا نیست، بلکه نبود شفافیت در مسیر حرکت کالا و وضعیت انبارهاست. انبارها پر هستند اما به دلیل نبود اتصال میان سامانه‌های گمرک، انبار، حمل‌ونقل و فروش، تصویر روشنی از موجودی و جریان کالا در دسترس نیست. همین مدیریت جزیره‌ای باعث شده هزینه‌های حمل‌ونقل و نگهداری افزایش یابد و کالاهای در مسیرهای غیرضروری جابه‌جا شوند. این هزینه‌های اضافه در نهایت به قیمت نهایی منتقل می‌شود و فشار بیشتری بر مصرف‌کننده وارد می‌کند.

در چنین فضایی، یکی از مشکلات همیشگی بازار یعنی احتکار شکل می‌گیرد. وقتی مصرف‌کننده نمی‌داند چه میزان کالا در انبارها موجود است و عرضه به طور شفاف اعلام نمی‌شود، نگرانی از کمبود آن به وجود می‌آید. این نگرانی تقاضای بیش از حد ایجاد می‌کند و همین رفتار روانی، زمینه‌ساز افزایش قیمت می‌شود. دلالان و واسطه‌ها نیز از این خلأ اطلاعاتی استفاده می‌کنند، با محدود کردن عرضه یا نگهداشتن کالا در انبارها، کمبود مصنوعی ایجاد می‌کنند و بازار را تحت فشار قرار می‌دهند.

گروه اقتصادی: تصویب قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی را می‌توان نقطه عطفی در سیاست‌گذاری اقتصادی ایران دانست: قانونی که هدف اصلی آن مقابله با فعالیت‌های غیرمولد، کاهش نقش دلالی در بازارهای دارایی و هدایت سرمایه‌ها به سمت تولید و فعالیت‌های ارزش آفرین است. این قانون با فلسفه مهار فعالیت‌هایی تدوین شده که نه‌تنها ارزش افزوده‌ای برای اقتصاد ایجاد نمی‌کنند، بلکه موجب بی‌ثباتی در بازارهای دارایی می‌شوند. طی سال‌های اخیر، سوداگری در بازارهایی مانند مسکن، ارز، خودرو و طلا به یکی از عوامل اصلی افزایش قیمت‌ها و فشار بر معیشت مردم تبدیل شده و اکنون با وضع مالیات بر معاملات کوتاه‌مدت و غیرمولد، انگیزه دلالی قرار است کاهش یابد.

اهداف کلیدی این قانون شامل چند محور اساسی است: نخست، کاهش انگیزه معاملات سوداگرانه از طریق افزایش هزینه مالیاتی برای خرید و فروش‌های سریع و غیرمولد؛ دوم، هدایت سرمایه‌ها به بخش تولید تا سرمایه‌گذاران به جای ورود به چرخه سفته‌بازی، به سمت فعالیت‌های مولد سوق داده شوند؛ سوم، کنترل تورم دارایی‌ها از طریق کاهش فشار تقاضای کاذب در بازارهایی مانند مسکن و خودرو و چهارم، افزایش شفافیت اقتصادی با ثبت و رهگیری معاملات و جلوگیری از فرار مالیاتی.

عضو کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی در مجلس با تأکید بر اینکه قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی برای مقابله با فعالیت‌های نامولد و کنترل دلالی در بازارهای دارایی تصویب شده است، می‌گوید اجرای این قانون می‌تواند به نفع اقتصاد و تولید باشد و زندگی مردم عادی را تحت تأثیر قرار نخواهد داد. حسینیعلی حاجی‌دلیگانی، عضو کمیسیون اصل ۹۰ قانون اساسی